

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**In Evangelia: Qvæ Vsitato More in diebus Dominicis &
Festis proponuntur, Annotationes Philippi Melanth.**

Melanchthon, Philipp

Vuitebergæ, 1544

VD16 E 4532

In Die Omnium Sanctorum, Euangelium Matthei 5.

urn:nbn:de:hbz:466:1-35272

DIE
IN DIE OMNIUM SAN-
ctorum, Euangelium Matthei 5.

Videns Iesus turbas, ascendit in montem, & cum sedisset, accesserunt ad eum discipuli eius, & aperiens os suum docebat eos dicens, Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cœlorum. Beati mites, quoniam ipsi hæreditabunt terram. Beati qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur. Beati qui esuriunt & sitiunt iustitiam quoniam ipsi saturabuntur. Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam cōsequentur. Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum uidebunt. Beati pacifici, quoniam ipsi Dei filij uocabuntur. Beati qui persecutionem patiuntur propter iusticiam, quoniam ipsorum est regnum cœlorum. Beati estis cum exprobrauerint uobis homines, & persecuti uos fuerint, & dixerint omne malum uerbum aduersus uos mentientes, propter me, Gaudete & exultate, quoniam merces uestra copiosa est in cœlis. Sic enim

OMNIVM SANCTORVM.

enim persecuti sunt Prophetas qui fuerunt ante uos.

Sancti Augustini

Doctrina generalis est, contra opiniones de scandalo crucis, & sunt adiectæ promissiones bonorum operum, interpretantes legem, Et simul traditur doctrina de fide exercenda in his operibus.

PRIMO.

Duplices sunt promissiones. Aliæ legales, quæ habent conditionem operum, & sunt additæ bonis operibus, seu meritis, ut, Qui dederit uni ex minimis potum aquæ, non perdet mercedem suam, Et hic. Beati mites. Beati pauperes spiritu &c. Sed cum legi nemo satisfaciat, hic quærendum est, quomodo bona opera placeant Deo, & quomodo hæ promissiones fiant ratæ. Ideo respondemus sicut aliàs sæpe dictum est. Lex sine Christo nõ prodest, sic autem ualet Lex, & sic ualent legales promissiones, cum prius apprehensa est promissio gratiæ donatæ propter Christum. Itaq; cum fide iusti sumus, deinde placet Deo inchoata obedientia, & merentur præmia, ac promissiones tunc ratæ sunt
quia

quia illa obedientia ducitur esse quædam legis impletio. Est igitur alia promissio propria Euangelij, gratuita, uidelicet reconciliationis & iusticiæ imputandæ propter Christum. Hæc promissio semper præluere debet omnibus operibus & promissionibus, quia per filium habemus accessum ad Patrem. Hæc ideo præfati sumus, ut sciatur quomodo hæc promissiones legales ualeant & ratæ sint, iuxta illud, Per fidem stabilimus legem.

Hinc explicari etiam obiectio potest. Cum hic dicat homines beatos esse mansuetudine. Cur alibi dicitis, sola fide iustificari homines? Respondeo, hæc non pugnant. Oportet primum homines fieri iustos seu acceptos Deo, fide, gratis propter Christum, postea sunt etiam beati, id est, habentes dona & præmia à Deo, propter ceteras uirtutes. Hæc sine Sophistica hoc modo explicata facile intelligi possunt. Discamus igitur tradi hic promissiones legales seu bonorum operum, quæ sic accipiendæ sunt, ut semper præluceat promissio Euangelica gratiæ Christi.

DE PRIMO.

Promissiones

OMNIVM SANCTORVM.

Promissiones hoc loco propositæ dissentiunt à iudicio rationis, & sunt expositio legis Mosaicæ, Lex dicit, Bonis benè fore. Ac hîc dicit Christus, iustos futuros in paupertate, luctu, psecutiõe. Sed respõdet Christus, differri præmia præcipua, etsi in hac uita etiã cõseruari Ecclesiam oportet mirabilibus beneficijs Instis benè sit. (Dei.

Abel est iustus

Ergo Abeio bene sit.

primum ad minorem.

Respondeo

Abel est iustus impu- *Zilgung*
tatione, & habet inchoatam obedientiam, Sed quia in eo adhuc hæret peccatum, manet mors, & hæc natura uiciosa est subiecta cruci. Ideo differuntur præmia ad consummatam iusticiam, Deinde respondeas ad maiorem, iustis benè sit, iuxta consilium Dei, & post hanc uitam. Nam Deus ut seruet Ecclesiam, etiam in hac uita impertit ingentia dona, sed inter mirabilia certamina, sicut seruauit Ecclesiam in diluuiio, in Aegypto, in captiuitate Babylonica, & martyrum temporibus. Teneamus ergo hanc interpretationem legis, quam hîc Christus tradit, cum præmia pollicetur, & testatur partim in hac uita dari, partim post hanc uitam.

I

Tertio

DIE
TERTIO.

Sed hoc præcipuè discendum est in his con-
scionibus, quomodo fides in his promissioni-
bus exercenda sit. Iactamus fidem, & maxime
fugimus exercitia fidei. Christus prædicit hic
Ecclesiam fore in ærumnis, quia in his uult ex-
erceri fidem. Quomodo? Octo modis.

Primo. Agnoscendo gratiam promissam
propter Christum.

Secundo. Inuocando Deum.

Tertio. Impellendo ad bona opera, ut re-
tineatur beneficium Dei.

Quarto. Ad petendum & expectandum
auxilium, aduersus diabolum, aduersus hostes,
aduersus imbecillitatem propriam.

Quinto. Ad expectandam compensatio-
nem seu premia.

Sexto. Ad petendum auxiliū in tolerantia.

Septimo. Ad ostendendam gratitudinem,
& exempla, ut propagetur doctrina, & orne-
tur gloria Dei.

Octauo. Ut his exercitijs agitata & exus-
citata fides crescat, & crescant cætera dona.

Exemplum, Paulus in afflictionibus primum

cogitabat

OMNIUM SANCTORUM.

cogitabat an placeret Deo, quia ad afflictiones, & aduersi casus uidentur esse signa iræ Dei. Excitat igitur fidem, & sentit se propter Christum placere, & confugit ad Deum. Secundo inuocat, Tertio, agnoscens misericordiam Dei erga se, studet retinere beneficium, & cauet ne amittat iusticiam.. Quarto, Fide petit & expectat liberationem in afflictionibus, & auxilium aduersus diabolum. Quinto. Expectat præmia, & intuens fide in finem promissum, perfert præsentis ærumnas. Sexto. Fide petit auxilium & robur Spiritus, ut possit præstare patientiam, etiamsi mors oppetenda sit. Septimo. Statuit hæc officia necessaria esse ad ostendendam gratitudinem, ad propagationem Euangelij, agnoscit Deum, mirabili consilio, sic uelle abolere peccatum in carne nostra, et Ecclesiam mirabili modo glorificare. Octauo. Dat operam, ut crescat fides, & cætera dona.

Sic diues credens, inuocat Deum, studet retinere iusticiam, Deo obtemperat in officio liberalitatis, expectat uicissim auxilium à Deo in suis ærumnis, & expectat compensationem seu conseruationem facultatum, ostendit gratitudinem seu exempla, cupit augeri dona, augeri fidem. Sed quia pauci credunt, pauci ex-

DIE

pestant conseruationem facultatum, ideo animi sunt angustiores, & illiberales.

Hec generalia semper de promissionibus Legalibus tenenda sunt, ut meminerimus & in his promissionibus premiorum, exercendam esse fidem.

Beati pauperes spiritu.

Non uult deserri facultates sine uocatione, non approbat Monachatum, iuxta illud. Frustracolunt me mandatis hominum, sed concionatur Christus de uera inopia piorum, & fugientium impios quæstus, siue inopia sit fortuita, siue acciderit propter professionem Euangelij. Hos imopes omnes consolatur, & testatur inopiam non esse signum iræ Dei, & maledictionem, imò pollicetur præmia, Estq; opposita sententia legi, & imperijs mundi. Lex docet detrimenta facultatum esse poenas peccatorum, & maledictionem. Hic Christus docet pios, aliud esse iudicium de cruce secundum Euangelium. Nam afflictiones pijs non sunt signa iræ, sed fiunt exercitia fidei, sicut ubiq; clamitat Euangelium, Ecclesiam subiectam esse cruci, in durissimis afflictionibus summa lumina Ecclesiæ fuerunt, Christus, Ioannes

OMNIVM SANCTORVM,

Ioannes Baptista, Ieremias, Abel &c. Item imperia mundi dicuntur florere, cum habent opes, sic de Ecclesia & Pontifices sentiunt. At Christus hic testatur Ecclesiam potius florere in paupertate, ne desperemus propter inopiam.

Addit autem, Pauperes spiritu, id est, spirituali obedientia, patienter ferentes paupertatem, seu parati ad eam ferendam, si fuerint excussi ex facultatibus, sicut Abraham aliàs habebat facultates, aliàs uagabatur inops sine certis sedibus.

Beati lugentes.

Et hic loquitur de ueris doloribus piorum, siue propter professionem accidant siue à pœnis, aut morsibus diaboli oriantur, ut, cum Dauid pulsus in exilium agnouit culpam, & sensit se puniri. In talibus ærumnis clamat conscientia, nos à Deo proiectos uel desertos esse. Sed uox Euangelij diuersum docet, Sacrificium Deo spiritus contribulatus. Item, multæ tribulationes iustorum. Et hic promittitur consolatio, cum in hac uita, tum post hanc uitam, sicut docet totus Psal. quartus, Scitote quoniam mirificat Dominus sanctum suum, & exaudit me

DIE

cum clamo ad eum. Item 33. Pauper clamauit, et Dominus exaudiuit eum.

Beati mites.

Consolatur oppressos, qui non habent uindictam & defensorem, & docet priuatam uindictam Deo commendandam esse, sicut Ioseph, Israelita in Aegypto, Dauid sub Saule, pij sub Antiocho, Ecclesia sub Diocletiano, erant sine defensione. Clarius autem intelligetur hic locus, considerata ^{Antithesi} Antithesi. Tyranni existimant imperia retineri, & augeri acerbitate uindictae, Econtra Euangelium docet, ut in causa iusta simus constantes, nec tamen quæramus priuatam uindictam, sed exitus Deo commendemus. Et cum ex officio exercenda est uindicta, mitigemus eam, Sicut exempla Dauid, totam hanc doctrinam pingunt, Nunquam uoluit Saulem interficere, Deinde regnans, necessariam uindictam tamen sepe temperauit misericordia, pepercit Semei. Huc pertinent multa in Psalmis, ut Psalm. 36. Sauietes exterminabuntur, sustinentes autem Dominum hereditabunt terram. Pharao deletus est, uicit Israel. Apostoli interfecti sunt, mansit tamen Ecclesia deletis tyrannis.

Promittit

OMNIVM SANCTORVM

Promittit igitur hic uersiculus oppressis, & uindice carentibus, ac non cupidis priuatae uindicta, conseruationem etiam in terra.

Quanquam autem haec proprie scribuntur propter Ecclesiam, tamē ut res sit magis perspicua, etiam politica exempla consideremus. In politica iusticia, clementia principibus, et mansuetudo priuatis utilis est, E contra, se uicia multis exitio fuit, non solum ^{summatim} monstris tyrannis, qui etiam alijs sceleribus polluti erant, ut Phalaridi, Dionisio, Neroni, sed etiam alioqui mediocribus, ut Pertinaci, Aureliano. Et sepe uidemus, priuatas offensiones magnas, patientia sanari. Hanc lenitatem maximē flagitat Christus, quia in Ecclesia incidunt periculose offensiones, Ideo toties dicit, Remittite & remittetur uobis. Et Christus lauans pedes Apostolis, uult nos sanare offensiones omni genere officij, Ideo dicit, exemplum dedi uobis. Et Petrus inquit Dilectio tegit peccata. Haec sententiae omnes huc transferantur, Et quia in periculis fama, aut rerum, si desit uindex, timemus nos & nostra peritura esse, ideo hic promittitur conseruatio, cum ait, Possidebunt terram, Si sicut Israel in Aegypto conseruabatur etiam si

DIE

mandatum erat, ut infantes interficerentur.

Beati, qui sitiunt & esuriunt
iusticiam.

Sitire iusticiam est, uero dolore & zelo affici, ut propagetur gloria Dei, ut iusta sit gubernatio, Et scandala, & mala exempla tollantur. Est autem hæc particula quasi declaratio, quædam superioris. Antea dixit salutarem esse clementiam, nunc addit hanc clementiam non debere esse dissolutionem seu ignauiam. Accedat zelus, sit uigilans, intentus, acer, unusquisq; in suo officio. Estq; opposita sententia Epicureis, qui nihil curant qualiacunq; uitia, seu religionum, seu alia, Vt nunc rident nos Epicurei, cum de idolatria, aut de libidinibus querimur. Hanc ignauiam detestatur Christus, & præcipit zelum, ac addit promissionem. Nam impij dicunt pios frustra moliri emendationem. Christus econtra promittit labores non fore inanes, Saturabuntur inquit. Item, hi sitientes intelligantur non ^{philosophi} Cynici, aliena uicia tantum reprehendentes, ad sua conuiuentes, sed sese quoq; emendantes, iuxta illud, iustus primum accusator est sui, postea occurrit alteri.

Beati

OMNIVM SANCTORVM
BEATI MISERICOR
DES.

Promittitur merces beneficis, qui defendunt
aut adiuuant afflictoſ, ut qui tegunt eos qui
propter profeſſionem Euangelij affliguntur,
iuxta Pſalmum, Beatus qui intelligit ſuper ege-
num & pauperem etc.

Beati mundi corde, id eſt, caſto, ſicut Ebre-
os dicitur, Septamini ſanctificationem, id eſt,
caſtitem ſine qua nemo Deū uidebit. Et uſita-
ta poena eſt libidinum cæcitas, ut Romanos pri-
mo, & Ephesios quarto dicitur.

Beati paciſci, id eſt, rectè dijudicantes ^{ad} dog-
mata, rectè ſanantes iniuſtas diſcordias Eccleſiæ,
uel regnorum, cedentes alijs bona conſcientia,
propter pacem: ^{ſacra placita}

Continetur autem hîc maxima pars Deca-
logi. Nam ad primum præceptum pertinent
hæ uirtutes, Veritas & fortitudo in confeſſione
de qua dicit, Beati qui perſequentionem patiun-
tur. Item, Fides expectans has promiſſiones, &
retinens ueritatem, propter has promiſſiones,
Item, patientia in quolibuſcunq; ærumnis. Nam

DIE OMNIVM SANCTORVM.

*hæ uirtutes sunt cultus, de quibus concionatur
primum præceptum:*

*Ad secundam tabulam pertinent, mansue-
tudo in mitiganda uindicta, beneficia, castitas,
Caritas, uel æquitas in facienda pace.*

*Ad primum præceptum perti-
net sitire iustitiam, id est,
zelus, &c.*

